

Tlačová konferencia Národnej banky Slovenska

dňa 16. apríla 2012

Petra Pauerová, hovorkyňa NBS

Dobrý deň, vítam vás na dnešnej tlačovej konferencii k analýze finančného trhu za rok 2011, rada by som vám predstavila predstaviteľov Národnej banky Slovenska, ktorí vám dnes budú prezentovať analýzu, jednak je to výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom, pán Vladimír Dvořáček, potom šani riaditeľka odboru regulácie a finančných analýz, pani Júlia Čilíková, a vedúci oddelenia analýz z hľadiska obozretnosti na makroúrovni, pán Marek Ličák. Ja by som poprosila hneď pána Dvořáčka o jeho úvodné slovo.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Prajem vám príjemné popoludnie, vážené dámy, vážení páni, dovoľte, aby som vám povedal na úvod niekoľko slov k analýze za rok 2011 a po nej hneď by potom nasledovala prezentácia, pri ktorej by ste mali možnosť dostať viac aj kvantitatívnych údajov a prehľad o celkovej situácii aj v grafickej podobe. Takže dovoľte, aby som na úvod povedal niekoľko myšlienok, ktoré sú kľúčové vo vzťahu k hodnoteniu stability a zdravia slovenského finančného sektora za rok 2011. To, čo bolo veľmi dôležité, to bol externý vplyv. To bol vplyv globálneho ekonomického prostredia na slovenský finančný sektor, ako všetci dobre viete, tento vývoj bol negatívny a koncentroval sa hlavne na eurozónu, pričom v eurozóne to bola kumulácia troch takých významných faktorov alebo rizík. Jednak to bola dlhová kríza, ktorá sa postupne šírila na všetky krajiny eurozóny, bolo to spomaľovanie, respektíve pokles ekonomického rastu viacerých krajín eurozóny a potom to bola akási obava o zdravie niektorých bankových sektorov jednotlivých krajín Európskej únie. Kombinácia týchto troch faktorov vyvolala veľkú neistotu na trhu, vyvolala dosť veľkú nedôveru a môžeme aj túto fázu – a hovorím hlavne o druhej polovici roku 2011 a špeciálne o konci roka – môžeme povedať, že to nebola len dlhová kríza, ale že ako keby vlastne došlo k nejakej kríze dôvery, bola to strata dôvery, ktorá sa prejavovala nielen v transakciách medzi jednotlivými bankami, bankovými sektormi, ale na celom trhu. Táto neistota na trhu sa od účastníkov trhu preniesla samozrejme aj do rôznych ďalších oblastí, napríklad ratingové agentúry v tomto období postupne znižovali ratingové hodnotenia štátov, bankových sektorov, dochádzalo k prehodnocovaniu výhľadov jednotlivých bankových sektorov, politici sa snažili reagovať na túto situáciu, avšak tieto opatrenia mali len čiastkové efekty alebo krátkodobé efekty a takým významným ukludnením tejto celkovej situácie v roku 2011 bola až veľká tranža trojročnej

likvidity, ktorú poskytla ECB európskemu bankovému sektoru na konci roka. Dovolil som si tento krátky úvod ako pohľad na celú eurozónu z toho dôvodu, že samozrejme nežijeme v izolovanom prostredí a toto všetko malo významný vplyv aj na slovenský finančný sektor, pričom by som tu rád odlišil dva polroky, ktoré mali relatívne odlišný vývoj. Zatiaľ čo v prvom polroku 2011 pokračoval pozitívny vývoj, ktorý bol naštartovaný v roku 2010, avšak pod vplyvom tých udalostí, ktoré som pomenoval, potom v druhom polroku 2011 dochádzalo aj k negatívnemu vplyvu tohto externého prostredia na slovenský finančný sektor. Napriek tomu však naďalej platí, že stav v slovenskom finančnom sektore v rámci trhu EÚ je veľmi dobrý a tiež môžem konštatovať, že slovenský finančný sektor je odolný voči možnému negatívnemu vývoju. Dovolím si teraz prejsť podrobnejšie jednotlivé charakteristiky finančného sektoru a jeho častí: za najdôležitejšiu súčasť finančného sektoru pokladáme bankový sektor. Tieto trendy pozitívne z prvého polroku 2011 potom boli oslabované v druhom polroku a prejavilo sa to vlastne na všetkých parametroch vývoja v bankovom sektore aj napríklad na tom, že už v priebehu druhého polroku dochádzalo k znižovaniu tempa rastu ziskovosti, avšak aj tak celkový zisk za rok 2011 bol približne o jednu tretinu vyšší ako v roku 2010. Čo je pre nás ako pre dohľad významné, je to, že bankový sektor ponechá prevažnú časť tohto zisku, ktorý bol vyprodukovaný v roku 2011 vo forme vlastných zdrojov, to znamená, nebude vyvezený vo forme dividendy. Čo sa týka ďalšieho podstatného parametru slovenského bankového sektora, to je kapitálová primeranosť, táto dosahuje a ku koncu roku dosiahla nadpriemernú úroveň v rámci Európskej únie, konkrétne tento ukazovateľ dosiahol k 31. 12. 2011 hodnotu 13,4 % a čo je pozitívne, najkvalitnejšia zložka vlastných zdrojov Tier-1 tvorí podstatnú časť týchto zdrojov. Dovolím si teraz prejsť do toho biznis modelu slovenského bankového sektora, tu je dôležité konštatovanie, že ani v roku 2011 slovenské banky neopustili ten tradičný biznis model, ktorý je založený na orientácii na domácu ekonomiku a riziká. Takisto tu platí, že tie pozitívne trendy prevládali hlavne v prvom polroku. Rástli úvery domácnostiam. Na konci prvého polroku tieto úvery domácnostiam sa už približovali k predkrízovým úrovniam, najmä pokiaľ ide o objem nových úverov, takisto, čo sa týka financovania podnikového sektora, po niekoľkých rokoch stagnácie sa aj toto financovanie podnikov začalo oživovať. Avšak zase v druhom polroku, tak ako som spomínal, vplyvom tých externých faktorov sa začalo toto tempo rastu spomaľovať, aj pokiaľ ide o financovanie domácností aj podnikov, u domácností banky hodnotili tento pokles najmä tým, že ako keby poklesol dopyt po nových úveroch najmä zo strany domácností, lebo domácnosti boli negatívne ovplyvnené tou situáciou, ktorá sa v tom externom prostredí odohrávala. Pokiaľ ide o riziká v bankovom sektore, ktorým je bankový sektor vystavený,

spomínal som už, že to bola predovšetkým dlhová kríza, a táto sa prejavila aj u nás v tom období konca roku 2011, keď sa rozšírila na vlastne všetky štáty eurozóny, bankový sektor náš slovenský pocítil toto najmä prostredníctvom investícií do slovenských štátnych dlhopisov a v niektorých bankách tieto investície do slovenských štátnych dlhopisov mali aj negatívny dopad na ziskovosť a kapitálovú primeranosť. Pokiaľ ide o indikátory za sektor domácností a nefinančných inštitúcií, musíme konštatovať, že zhoršením situácie na trhu práce, klesaním výkonnosti viacerých odvetví v podnikovom sektore došlo aj k negatívnemu vplyvu na vývoj kreditného rizika, takisto inflácia mala negatívny vplyv na vývoj kreditného rizika. Ale, na druhej strane, ešte v tomto období pre domácnosti mal pozitívny vplyv ten faktor, že vďaka konkurencii tu boli stále nízke úrokové sadzby na úvery, ktoré sa nie celkom zhodovali s fundamentmi, ktoré tu boli. Z tohto, čo som teraz povedal, očakávame vlastne aj v roku 2012, že tu bude ďalej narastať kreditné riziko v domácom bankovom sektore, toto riziko pokladáme za najväčšie riziko do budúceho obdobia. Pokiaľ ide o vklady, na finančnú pozíciu mala vplyv aj zvýšená konkurencia v sektore domácností, tá sa prejavovala najmä v úrokovej politike. Mohli ste si to všimnúť najmä pri úrokových sadzbách na dlhodobejšie termínované vklady, kde pri tých dlhších fixáciách alebo aj pri úveroch na bývanie sa len v malej miere tieto úrokové sadzby vyvíjali v súlade s istými fundamentmi a tento jav pripisujeme zvýšenej konkurencii ako na strane vkladov, tak aj na strane úverov. Toto sú niektoré tie základné tendencie v bankovom sektore, ale napriek týmto negatívnym trendom bankový sektor ostal naďalej zdravý a stabilný a toto konštatovanie podopierame tým, že vlastne ten sektor je krytý veľmi dobrou finančnou pozíciou. Teraz si trochu povieme, že prečo – je to aj pre veľmi pozitívnu stránku, ktorá je najmä v oblasti likvidity. Keďže slovenský bankový sektor vychádza z toho tradičného modelu bankovníctva, úverové aktivity sú financované primárne z vkladov svojich klientov. Z toho vyplýva aj to, že sú v malej miere len slovenské banky závislé od materských spoločností, a takisto musia spĺňať pomerne prísnu regulatórnu požiadavku Národnej banky Slovenska, pokiaľ ide o krátkodobý ukazovateľ likvidity. Národná banka Slovenska, ako viete, dvakrát ročne vykonáva aj stresové testovanie bánk, nebolo tomu inak ani v tomto období, vždy je to súčasťou tejto našej analýzy. To stresové testovanie, ktoré sme robili k ultimu minulého roka, bolo založené na dvoch scenároch záťažových, ten prvý záťažový scenár sme nazvali ekonomický prepád, kde sa simulovala negatívna situácia v podobe prepádu domácej ekonomiky, a ten druhý scenár sme nazvali kríza štátov, kde bol kombinovaný negatívny vplyv jednak tej domácej krízy, ale aj ďalšie prehlbovanie negatívnych trendov, ktoré súvisia s trhom štátnych dlhopisov v eurozóne. V oboch scenároch slovenský bankový sektor vykázal dobrú odolnosť, táto

dobrá odolnosť vychádzala najmä z veľmi dobrej východiskovej pozície, ktorú má slovenský bankový sektor v oblasti kapitálovej primeranosti. Napriek tomu, čo som tu povedal, keďže sme sledovali koncom roka zhoršovanie viacerých parametrov vývoja v externom prostredí, útvár dohľadu sa rozhodol v januári tohto roku vydať odporúčanie pre slovenský bankový sektor a to najmä pre oblasť kapitálu likvidity. Účelom tohto odporúčania je, aby si slovenský bankový sektor zachoval dostatočný kapitálový vankúš aj do budúceho obdobia, ktorým by boli kryté tie riziká a tie neistoty, ktoré v budúcom období sú pred nami, a teda neskrývame ani to, že sme tým sledovali aj prijať isté opatrenia, ktoré by obmedzili vlastne odliv vlastných zdrojov z bánk cez výplatu dividendy. Musím teda konštatovať, že toto odporúčanie, tak ako bolo vydané vzhľadom na ten relatívne dobrý stav v bankovom sektore, spĺňajú všetky banky. Dovolím si ešte niekoľko slov aj k ďalším sektorom, ale potom podrobnejšie o tom bude hovoriť kolega v prezentácii: pokiaľ ide o oblasť poisťovníctva, je tu pozitívny trend, v roku 2011, ako v životnom, tak aj v neživotnom poistení. V životnom poistení bol tento pozitívny rast ťahaný najmä unit-linked poistením a pripoistením, v neživotnom poistení došlo k obratu, pretože tu sme viac rokov sledovali pokles, tiež tu mierne vzrástlo poistné takmer vo všetkých odvetviach. Čo sa týka škodovosti, taktiež po rokoch tu bol zaznamenaný pozitívny stav a to najlepší od roku 2006 najmä vďaka poklesu škodovosti v poistení majetku. Ziskovosť poistného sektora v roku 2011 zaznamenala tiež medziročný nárast asi o 40 %. Pokiaľ ide o umiestňovanie aktív, prostriedky technických rezerv boli umiestňované tak ako aj v predchádzajúcich obdobiach pomerne konzervatívne, takže z tohto pohľadu tu nie sú nejaké významné riziká. Pokiaľ ide o obidva dôchodkové piliere, tie trendy ako v prvom, tak aj v treťom boli v roku 2011 podobné len v pozvoľnom prírastku počtu sporiťov, ale v ďalších parametroch sa už tieto piliere od seba odlišujú, v druhom pilieri čistá hodnota majetku pokračovala v lineárnom raste, ktorý tu bol aj v predchádzajúcich obdobiach, ale u doplnkových dôchodkových fondov pokleslo tempo rastu objemu aktív. Pokiaľ ide o výkonnosť, tak sektor doplnkového dôchodkového sporenia zaznamenal pokles výkonnosti, kde fondy v priemere nominálne prerobili asi 2,6 %. Pokiaľ ide o štruktúru majetku fondov, tak v druhom pilieri sme nezaznamenali nejaké významnejšie zmeny, prevažoval konzervatívny charakter a pokiaľ ide o hospodársky výsledok, tak tu došlo k zlepšeniu v obidvoch sektoroch a v prípade dôchodcovských správcofských spoločností, teda druhého piliera, tu došlo k historicky prvému roku, keď bol dosiahnutý agregátny zisk. Poslednou oblasťou, o ktorej sa krátko zmienim, je kolektívne investovanie, kde sme sledovali vo viacerých parametroch výrazne negatívny vývoj v roku 2011, celkový spravovaný majetok poklesol o 15 %, čo bolo vyjadrené v celkovej hodnote asi 0,5 mld. EUR, odpredaje boli

zaznamenané najmä u podielových fondov peňažného trhu a redemácie boli koncentrované najmä do druhého polroku, takisto tu bola záporná výkonnosť podielových fondov a to sa prejavilo najmä pri akciových fondoch a fondoch fondov. Takže toľko také základné charakteristiky toho slovenského finančného trhu za rok 2011 a ja teraz odovzďavam slovo Marekovi Ličákovi, ktorý má pripravenú pre vás prezentáciu. Ďakujem.

Marek Ličák, vedúci oddelenia analýz z hľadiska obozretnosti na makroúrovni

Ďakujem za slovo, takže pán Dvořáček zhrnul všetky podstatné témy, ktoré sa udiali v sektore v roku 2011, dovoľte teda, aby som len ja sa zamerlal na tie trendy z pohľadu kvantitatívneho, vyhodnotím určité čísla a budem poukazovať na tie témy na grafickom zobrazení. Takže už bol spomínaný ten externý vývoj a to, aký výrazný vplyv mal na domáci finančný sektor, môžeme znova len spomenúť, tie riziká boli alebo hlavne vychádzali z dlhovej krízy eurozóny, dôležitým rizikom boli tiež určité negatívne očakávania ohľadom ekonomického vývoja, čo má následne vplyv na kreditné riziko najmä v bankách, a relatívne novým rizikom, ktoré sa nás aj priamo dotýka, je hlavne situácia v európskych bankách. To je tiež relatívne nové, to, čo prišlo hlavne v druhej polovici roka 2011. Významnou mierou k stabilizácii prispeli hlavne trojročné operácie ECB, ktoré všeobecne na trhu sú vnímané ako nástroj, ktorý zmenil pravidlá hry a stabilizoval situáciu. Ďalej by som prešiel k slovenskému finančnému sektoru, už konkrétne to, ako sa tieto trendy alebo aj iné trendy prejavili na našom finančnom sektore. Najprv vám predstavím taký globálnejší pohľad na celý finančný sektor a hlavne ten pohľad na to, ako sa menili aktíva a ako sa menila ziskovosť. Celkovo môžeme povedať, že rast aktív sa v roku 2011 spomalil. To znamená, rástol, ale bol pomalší. A tak ako pán Dvořáček naznačoval, ten rok sa dá rozdeliť na dve polovice, prvý polrok, druhý polrok a toto členenie sa v podstate nesie celým finančným sektorom. To znamená, nielen v bankách, ale aj vo všetkých sektoroch. Môžeme len spomenúť v druhom polroku, či už to boli banky, spomalilo sa úverovanie nielen v domácnosti, ale aj v podnikoch, už boli spomínané výrazné redemácie v kolektívnom investovaní, nižšia výkonnosť v kolektívnom investovaní v treťom pilieri v poisťovniach, čiže všetky tie trendy sa prejavili hlavne ku koncu roka 2011. Celková ziskovosť bola pozitívna, ale podobne ako pri vývoji aktív aj tam sme videli spomaľovanie hlavne ku koncu roka 2011, keď väčšina inštitúcií pocítila cez rôzne kanály tie negatívne výsledky alebo trendy na finančných trhoch. Ďalej by som prešiel už ku konkrétnym sektorom, ako s prvým by som začal s bankovým sektorom. Veľmi dôležitý je trh domácností, keďže, tu sme na to poukázali v minulej analýze, banky sa stále viac a viac orientujú na trh domácností, tvorí stále väčšiu časť ich bilancie a podstatnú časť z toho tvoria úvery na

bývanie. Úvery na bývanie v priebehu celého roka 2011 mali pozitívny vývoj, ale znova – budem sa asi viackrát opakovať – dôležitý bol ten vývoj v druhom polroku, keď ten rast úverov sa už výraznejšie spomalil. Bolo to niečo, čo sa dialo vo väčšine bánk, to znamená, nebolo to len špecifikum jednej alebo dvoch bánk, tých dôvodov bolo niekoľko, ale ak by sme to mali rozložiť, či už to bolo na strane bánk alebo na strane domácností, tie dôvody pramenili hlavne z poklesu dopytu zo strany domácností. Bolo tam hneď niekoľko dôvodov, v prvom rade to bol pokles dôvery. Hlavne v treťom a štvrtom štvrtroku viaceré indikátory dôvery za domácnosti sa zhoršovali, automaticky sa to prejavilo na menšej ochote zadlžovať sa. Negatívne sa tiež vyvíjal teda z pohľadu bánk hlavne realitný trh, to znamená, ceny nehnuteľností klesali, a akonáhle nám ceny nehnuteľností dlhodobo klesajú, vytvára sa určitá negatívna špirála. To znamená, ľudia očakávajú, že ceny budú ďalej klesať, automaticky pristupujem k odkladaniu kúpy nehnuteľností. A to spôsobuje, že úvery následne nerastú tak, ako rástli predtým. To, čo ešte mohlo vplývať, a pravdepodobne aj vplývalo, čo nám potvrdili aj banky, je rast úrokových sadzieb. Hlavne v treťom štvrtroku úrokové sadzby na úvery pre domácnosti sa zvyšovali, tam bolo vidno to, že veľa domácností si bralo ešte v prvom polroku, pretože tie očakávania smerovali pravdepodobne k tomu nárastu úrokových sadzieb. V poslednom štvrtroku, ale to ešte budeme spomínať, tie úrokové sadzby znova mierne poklesli, a to najmä vplyvom konkurencie. To, čo je ešte zaujímavé na trhu úverov na bývanie, že v tom trende poklesu dopytu, ktorý sme tu videli všeobecne, sa banky rozdielnou mierou prispôbili tomuto trendu. To znamená, znova sa ukázala tá silná konkurencia a inými slovami – niektoré banky výrazne stratili podiely, niektoré ich získali. To znamená, v analýze nájdete jeden graf, kde máte možnosť vidieť, ako sa menili trhové podiely a tie zmeny trhových podielov už sa podobajú tým zmenám, ktoré sme videli na začiatku roka 2011, kde skutočne bola pomerne vysoká konkurencia medzi bankami. Ešte na ilustráciu toho konkurenčného boja pri úrokových sadzbách – všimnite si ten graf napravo, kde je úroková sadzba, ktorú reálne banky ponúkali klientom, a zároveň sme aj vypočítali tzv. projektovanú sadzbu, to znamená, ako reálne by tá sadzba mala vyzeráť na základe určitých fundamentov. Pretože sadzby sa vyvíjajú na základe určitých ukazovateľov, je to napríklad cena peňazí na medzibankovom trhu, štátnych dlhopisov, kreditné riziko, likvidná prémie, všetky tieto faktory prispievajú k zmenám úrokových sadzieb. My máme model, ktorý dokáže odhadnúť teoretickú sadzbu, ako vidíte, mala byť podstatne vyššia. A ten rozdiel takmer pol percentuálneho bodu je samozrejme v prospech klientov, ako máte možnosť vidieť, ešte sa to zvýšilo v priebehu roka 2011. Ako pán Dvořáček spomínal, v oblasti vkladov domácností tiež prebiehala pomerne silná konkurencia a tiež sa prejavila hlavne na úrokových sadzbách,

znova máte možnosť všimnúť si ten rozdiel medzi projektovanou sadzbou, ktorá je postavená na fundamentoch, a reálnou sadzbou, ktorú ponúkali banky svojim klientom. Za zmienku ešte stojí to, že pokračovali viaceré trendy, to znamená, rástli hlavne dlhodobé termínované vklady, a niektoré banky na konci roka zvyšovali aj termínované vklady do jedného roka. Ale všeobecne je snahou bánk presadiť sa na tom trhu. Či už je to spôsobené regulačnými zmenami, ktoré sa blížila spolu s Bazilej 3 alebo špecifickými dôvodmi v jednotlivých bankách. Ďalej by som pokračoval úverovaním podnikov. Možno si pamätáte, že už dlhodo, už vlastne odkedy máme krízu, v roku 2009 sme stále tvrdili, že úvery podnikom – je to zložka, ktorá neustále klesá, veľmi citlivo reagovala na ekonomický pokles – boli sme veľmi radi, keď v prvom polroku 2011 sme už videli určitý nárast. To znamená, medziročne úvery podnikom začali rásť, znova prišiel ale druhý polrok 2011, ktorý spôsobil, že úvery znova začali spomaľovať. Znova boli viaceré faktory, ktoré na to majú vplyv, jednak je to finančná pozícia podnikov, ktorá sa len mierne zhoršila, ale celkovo došlo k poklesu dôvery. Takže znova je to kombinácia jednak dopytových faktorov, ale na rozdiel od domácností sú tu výraznejšie ponukové faktory. To znamená, či už to vidíme z dotazníkov úverových štandardov, že štandardy sú nastavené relatívne prísne a kumulatívne od začiatku krízy sa nejakým spôsobom nezjemňovali. Teraz by som prešiel k finančnej pozícii bankového sektora. Pán Dvořáček už spomínal medziročný nárast ziskovosti – o 34 %, čo je veľmi pozitívne číslo, ale znova tento údaj treba správne interpretovať. A nepozerať sa len na toto jedno číslo, ktoré vidíme ako medziročnú zmenu december 2011 – december 2010, ale je veľmi dôležité sledovať vývoj v čase. Takže ak sa pozriete na graf, ktorý máme naľavo, tam sme ukázali medziročné zmeny v ziskovosti v jednotlivých mesiacoch, vidíte, že ešte ku koncu prvého polroka medziročný zisk stúpol o takmer 90 %, následne dochádza k prudkému poklesu. To znamená, zisk stále rastie, ale to tempo sa spomaľuje. A pre vašu informáciu sme tam doplnili ešte informáciu začiatku roka 2012, keď už sa prejavili ešte aj niektoré iné faktory, a vidíte, že medziročná ziskovosť už klesá. To znamená, že tento nárast ziskovosti treba hodnotiť aj v tomto kontexte a vnímať, že ten trend je trochu negatívnejší, nie až tak pozitívny, keď sa pozrieme iba na to jedno číslo. Ale tých dôvodov poklesu ziskovosti v druhom polroku bolo hneď niekoľko – v prvom rade to bol, ako pán Dvořáček už spomínal – negatívny vývoj na finančných trhoch, ktorý smeroval hlavne k preceňovaniu cenných papierov, týkalo sa to viacerých bánk, keďže boli zasiahnuté nielen zahraničné dlhopisy, ale už aj domáce dlhopisy, spomalil sa rast úrokových príjmov, spomínali sme tu silnú konkurenciu v sektore domácností, ktorá sa prejavila na raste nákladovosti vkladov a poklesu výnosovosti úverov, to samozrejme tlačilo k nižším príjmom z domácností a čo je zaujímavé, na konci roka sa

zvyšovali náklady na znehodnocovanie pohľadávok, to znamená, samotné riziko sa už prejavilo na finančnej pozícii bankového sektora. Kapitálová primeranosť sa vyvíjala veľmi pozitívne, dosahujeme pomerne vysoké hodnoty, vyššie, ako je priemer EÚ, vysoká je celková solventnosť, ktorá dosahuje 13,4 %, ale čo je veľmi pozitívne, Tier-1 ratio - to znamená, to je ten ukazovateľ, ktorý je teraz, ktorý je momentálne podstatný, dosahuje tiež veľmi vysoké hodnoty, ale na konci roka bol na úrovni 12,4 %. V tomto kontexte, ale už to pán Dvořáček naznačoval, môžeme spomenúť aj odporúčanie Národnej banky Slovenska, ktoré zasahuje do viacerých oblastí, najmä oblasti kapitálu a likvidity, podstatné je to, že odporúča bankám držať Tier-1 minimálne na úrovni 9 % a pokiaľ sú pod úrovňou 11,5 %, sú tam určité obmedzenia na vyplácanie dividend.

Ďalej by som prešiel k ostatným sektorom, ktoré prejdem rýchlejšie, v sektore poisťovní za zmienku stojí najmä pokles poistného v klasickom životnom poistení, naďalej rástlo Unit Linked poistenie, v neživotnom poistení po dlhšom období nám vzrástlo poistné, a to vo väčšine odvetví, rástlo najmä poistenie majetku a PZP. Hlavne v tom sektore PZP stále poisťovne pociťujú pomerne silnú konkurenciu a silnú konkurenciu vo forme cien. Štruktúra technických rezerv nezaznamenala nejaké výrazné zmeny, v niektorých poisťovniach zmaturované štátne dlhopisy boli nahradené podnikovými dlhopismi. Ale nedošlo k nejakému posunu vo vyššej rizikivosti. Špecifickým faktorom bol nárast ziskovosti, ktorá medziročne stúpila o 44 %, ako už pán Dvořáček spomínal, to zlepšenie ziskovosti je zaznamenané hlavne kvôli nižšej škodovosti. To znamená, hlavne to bolo spôsobené technickým výsledkom.

Dôchodkové sporenie - znova rozdielny vývoj v starobnom dôchodkovom sporení, doplnkovom dôchodkovom sporení, čo je dôležité, starobné dôchodkové sporenie sa ukázalo ako veľmi odolným voči finančnej kríze, súvisí to hlavne s veľmi konzervatívnou štruktúrou ich investícií, samozrejme zároveň sa to prejaví na výkonnosti, ktorá dosiahla 1,5 % a ten rozptyl medzi fondmi bol relatívne malý, od 1,1 po 2,1 %. Iná situácia bola v doplnkovom dôchodkovom sporení, ktorá má inú štruktúru aktív, ako je to v II. pilieri, samozrejme, hneď sa to prejavilo aj na výnosovosti, ktorá bola negatívna za celý rok, ale znova je potrebné pripomenúť, že ešte v prvom polroku bola pozitívna pri väčšine fondov. Nedochádzalo k nejakým výrazným zmenám v štruktúre investícií. Kolektívne investovanie patrilo k sektorom, ktoré boli hádam najviac dotknuté, hlavne od augusta do decembra 2011 dochádzalo k výrazným redemáciám, koncentrovalo sa to hlavne v auguste, celkový objem, ktorý redemoval, bol - teda pardon, zníženie na NAV bolo asi o euro nižšie, 155 mil. EUR, čo predstavuje asi 15 % celkovej NAV kolektívneho investovania, gro z toho tvorili redemácie, to znamená, znížená výkonnosť tiež prispela podstatne menšou mierou. Čo je zaujímavé,

klesol hlavne záujem o peňažné fondy, to znamená, akonáhle dôjde k negatívne vývoju a k redemáciám, v momente sa to prejavuje hlavne na peňažných fondoch. Ale ak sa pozrieme na výkonnosť, tak najviac dotknuté výkonnosti, poklesy výkonnosti boli hlavne akciové fondy a fondy fondov, ktoré sú priamo napojené na tie negatívne trendy v zahraničí. Peňažné fondy v tomto prípade nemali až takú negatívnu výkonnosť.

Ďalej by som prišiel ku kreditnému riziku domácností v bankách, toto riziko sledujeme pomocou viacerých faktorov. Samozrejme, dá sa na to pozerat' cez klasický indikátor, cez zlyhané úvery, ktorý nám už hovorí, aké straty vlastne banky pocítili, zatiaľ sme nevideli výrazný nárast. Ale aj v tomto segmente došlo k určitej zmene, pretože počas väčšiny mesiacov v roku 2011 podiel zlyhaných úverov klesal. To platilo pre väčšinu bánk. Tento trend sa zastavil hlavne v druhom polroku alebo v poslednom štvrtroku 2011, nedochádzalo k výraznému nárastu na úrovni sektora, skôr dochádzalo len k stagnácii, ale pri niektorých bankách objem zlyhaných úverov už začal rásť. A ukázali sme si to aj na ziskovosti, keď sme potvrdili, že náklady na zlyhané úvery už zasahovali do ziskovosti bánk. Čiže aj tento indikátor naznačuje určitú zmenu. Zároveň je potrebné podotknúť, že existujú aj iné indikátory, ktoré nám hovoria o tom, aké riziko môžeme očakávať, v roku 2011 sa väčšina tých indikátorov hlavne ku koncu roka zhoršovala, tam môžeme spomenúť napríklad infláciu, ktorá síce bola vyššia v priebehu celého roka 2011, ale celkovo tie indikátory prispievali k nárastu úverového zaťaženia. Negatívne trendy sa tiež prejavili na trhu práce, ako máte možnosť vidieť hlavne na tom ľavom grafe, kde zmeny v zamestnanosti neustále klesali v priebehu druhej polovice roka 2011. Čo sa týka kreditného rizika podnikov, tá situácia bola podobná. Čiže znova mix rôznych indikátorov, ktoré prinášali buď pozitívne, alebo negatívne, ale celkovo hlavne ku koncu roka 2011 prevažovali tie negatívne trendy. Podiel zlyhaných úverov dosiahol 7,9 % za celý sektor a k zvyšovaniu dochádzalo najmä na konci roka 2011. Z pohľadu tých indikátorov, ktoré naznačujú určité zhoršenie situácie, môžeme spomenúť najmä spomalenie rastu exportu a tržieb. A tiež sa zhoršila situácia, niektoré indikátory v sektore komerčných nehnuteľností. Z pohľadu trhových rizík je podstatné už spomínané zhoršenie vývoja na finančných trhoch, ktoré sa prejavovalo najmä na trhu štátnych dlhopisov, ale tento trend bol všeobecnejší, to znamená, zasiahol všetky možné finančné trhy v zahraničí, najmä v eurozóne, ale podstatným faktorom je, ako som už spomínal, boli kreditné prírážky na štátne dlhopisy a akciové riziko. To sú tie hlavné faktory, ktoré negatívne vplývali na výkonnosť alebo ziskovosť viacerých sektorov na Slovensku.

Ďalej by som prišiel k makrostresovému testovaniu, pán Dvořáček už naznačoval, ako sme definovali tie scenáre, tuto máte možnosť vidieť aj graficky, ako asi približne vyzerali,

takže prvý scenár bol základný scenár. V tomto prípade pracujeme s oficiálnou predikciou národnej banky k štvrtému kvartálu 2011 a ten scenár v porovnaní so stresovými je pomerne pozitívny, očakáva postupné zlepšovanie vývoja ekonomiky, zlepšovanie na finančných trhoch až postupne k rastovým tendenciám v roku 2013. Na druhej strane sme si definovali aj stresové scenáre. Keďže cieľom tohto cvičenia, stresového testovania, je skúmať, ako sa finančné inštitúcie správajú v tomto negatívnom prostredí alebo ako sú schopné odolať takému negatívne prostrediu. Prvý scenár – ekonomický prepád - sme definovali a cieľ je hlavne na banky. Keďže banky sú vystavené hlavne kreditnému riziku, v tomto prípade sme nasimulovali výrazné zhoršenie ekonomického prostredia, to znamená, pokles HDP, nárast nezamestnanosti, zvýšená inflácia, to znamená, všetko faktory, ktoré vplyvajú na vyšší objem zlyhaných úverov. Tretí scenár je už kombinácia jednak ekonomického prepádu, to znamená, všetkých tých faktorov, ktoré som spomínal, ale ešte znásobených o akúsi kumuláciu dlhovej krízy. To znamená, ešte sme viac zvýšili rizikové faktory hlavne pri trhových rizikách. Špeciálne sme zvyšovali hlavne spready pri štátnych dlhopisoch rôznych krajín a zamerali sme sa tiež na akciové riziko. Čiže hľadali sme takú kombináciu faktorov, na ktoré naše inštitúcie môžu byť citlivé. Ako máte možnosť vidieť, ide o pomerne prísne scenáre, či už ide o pokles HDP, alebo nárast nezamestnanosti, hlavne pri stresových testoch. Ďalej by som prešiel k dopadom stresových scenárov. Najprv na bankový sektor. Pán Dvořáček už naznačoval, že sektor znova ukázal svoju stabilitu aj pri týchto negatívnych vývojoch, čiastočná odpoveď je už aj v tom, čo sme naznačovali, to znamená posilňovanie kapitálovej primeranosti, ktorá na konci roka dosiahla 13,4 % a ešte teda pripomeňme, že k tomu ešte bude prirátané rozdeľovanie zisku, ktoré bude prebiehať práve v týchto mesiacoch. Čiže ešte očakávame vyšší nárast kapitálovej primeranosti. Čiže tá odolnosť ešte vzrastie aj v porovnaní s týmito stresovými testami. Dôležitým faktorom, ktorý vplyva na celkovú odolnosť, a ukazuje to väčšina scenárov, že aj v týchto negatívnych časoch, v negatívnom prostredí banky sú stále schopné generovať úrokové príjmy, ktoré pokrývajú tie straty, ktoré môžu zaznamenávať najmä z kreditného rizika. V prípade ostatných sektorov bol ten dopad rôzny, už sme spomínali veľmi konzervatívnu štruktúru v druhom pilieri, automaticky sa to prejaví tým, že druhý pilier je veľmi odolný voči akýmkoľvek negatívnym trendom na finančných trhoch, takže tento graf sme tu ani nedávali, ale všeobecne, ak by sme si to aj ukázali, aj negatívny trend len veľmi málo dokáže rozkývať výkonnosťou v druhom pilieri. Iný prípad je v treťom pilieri, to je vlastne na ľavom grafe a tam máte možnosť vidieť, že v prípade týchto scenárov došlo by k poklesu aktuálnej dôchodkovej jednotky, hlavne v roku 2012 následne by sa to konsolidovalo. Podobne je to aj v prípade kolektívneho investovania, ktoré hlavne

vzhľadom na vystavenie voči akciovej zložke a kreditným spreadom na štátne dlhopisy by pociťovali negatívny dopad v roku 2012 a následne by sa ten vývoj zlepšoval. Ináč na tom grafe sú zobrazené podiely ziskov, respektíve strát na celkových aktívach, keď hovoríme o kolektívnom investovaní.

Na záver by som ešte zhrnul trendy, ktoré boli dominantné pre celý finančný sektor, ako už pán Dvořáček naznačoval, podstatný bol vývoj v externom prostredí. To bolo veľmi dôležité, aj z tohto vývoja sme identifikovali určité trendy, ktoré už boli spomínané. V bankovom sektore je dôležité, že úroveň zlyhaných úverov nezaznamenala vysoký nárast, ale na druhej strane, zastavil sa ich podiel, čo naznačuje spolu s inými indikátormi, že kreditné riziko v tomto roku pravdepodobne vzrastie. Spomaľoval som rast úverov, či už pri domácnostiach alebo pri podnikoch a spomaľovala sa aj tvorba ziskovosti na konci roka 2011. Veľmi silná konkurencia hlavne v sektore domácností či už pri vkladoch alebo pri podnikoch, a čo je pre nás dôležité, to sú výsledky stresového testovania, kde aj v pomerne negatívnych scenároch sa bankový sektor ukázal ako veľmi odolný. A v tomto kontexte treba vnímať aj odporúčenie Národnej banky Slovenska, ktorá týmto odporúčením sledovala najmä posilnenie tej stability a zabezpečenie väčšej sebestatočnosti bánk. V rámci ostatných sektorov môžeme spomenúť najmä negatívne vplyvy, ktoré vyplývali z finančných trhov a mali negatívny dopad na výkonnosť najmä v treťom pilieri v podielových fondoch a v Unit Linked poistení. Tak to je z našej strany všetko, nech sa páči.

Dano Horňák, TA3

Dobrý deň, tie informácie za rok 2011 boli vyčerpávajúce, preto sa chcem spýtať na ten rok 2012 aj vzhľadom na to odporúčanie NBS-ky teda posilňovať tú kapitálovú primeranosť, jednoducho na základe všetkých tých indikátorov, ktoré ku koncu roka 2011 znamenajú zhoršovanie, čo to môže znamenať pre bankový sektor? Pokles ziskov alebo aj nejaké ďalšie výrazné zmeny? Čo môžu banky vlastne očakávať? Čomu budú musieť čeliť možno v tomto roku? Vidíme, že aj teraz vyprcháva ten efekt tranže ECB-čky, že znova trhy sú vo väčšej neistote po Veľkej noci, takže...

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Ďakujem za otázku, skúsím odpovedať všeobecne a potom ma možno moji kolegovia ešte doplnia, samozrejme my sme prijímali to odporúčanie a ho pripravovali s vedomím, že rok 2012 nebude jednoduchší ako rok 2011. Vidieť to nakoniec aj na tých číslach, ktoré pred chvíľou ukazoval pán Ličák, že vlastne už dochádza k znižovaniu prírastkov tvorby zisku

v bankách za prvé mesiace, a ten faktor, a my sme označili to kreditné riziko za najzávažnejšie riziko v slovenskom bankovom sektore, faktor zhoršovania tohto parametra tu bude prítomný v priebehu celého roka 2012. My samozrejme nevieme predikovať úplne všetky externé dopady, ktoré tu môžu nastať, ale vidíme, že dlhová kríza samozrejme ešte nie je prekonaná, že sú tu zase ďalšie problémy v iných periférnych krajinách, ktoré môžu mať negatívny dopad. Ja by som skúsil vyzdvihnúť tie pozitíva a tie spočívajú najmä v tom, že naozaj ten náš bankový sektor osobitne si v roku 2011 vytvoril ďalší dodatkový kapitálový vankúš. My tým naším odporúčaním sme sa snažili dosiahnuť to, aby čo možno najväčšia porcia z tohto vyprodukovaného zisku ostala v bankách v podobe vlastných zdrojov. Tieto vlastné zdroje sú práve tým nástrojom, ako pokryť možné straty, ktoré subjekty môžu utrpieť. Nepredpokladám, že sektor ako taký, ale môžu sa prejavovať problémy v jednotlivých bankách, čiže musíme to vždy brať aj s ohľadom na tie jednotlivé banky, ako sa vyvíjajú, a preto sme to predpísali. Možno za sektor sa zdá, že sektor to plní s veľkým prehľadom a že to opatrenie je možno trochu mäkké, ale musíme za tým vidieť jednotlivé subjekty. A to, čo som povedal, platí. Dneska to odporúčenie spĺňajú všetky banky. A takto to musí byť aj v priebehu celého roka, čiže ten dialóg s tými bankami je permanentný, my permanentne sledujeme aj vývoj, akým spôsobom sa tá situácia bude odzrkadľovať v jednotlivých bankových subjektoch. Možno som neodpovedal úplne na všetko, čo ste sa pýtali, tak dám priestor aj kolegovi.

Júlia Čilíková, riaditeľka odboru regulácie a finančných analýz

Možno by som zdôraznila to slovo vankúš, ktoré povedal aj pán výkonný riaditeľ, a my svojimi opatreniami smerujeme k tomu, aby si banky v tých dobrých časoch vytvorili zdroje na prekonanie toho zlého času, stres test a vlastne aj prezentácia ukázala, že ten vankúš už je v tomto momente dostatočný aj to opatrenie je na stole, a preto si myslím, že ten budúci rok by aj vďaka týmto vankúšom mohol byť relatívne dobrý, aj keď, ako sme zdôrazňovali, to externé prostredie na nás má naozaj priamy vplyv, ale to je jediná cesta alebo jeden z hlavných nástrojov, ktorý slúži k tomu nejakému rozumnému riadeniu rizika z pohľadu regulátora. V dobrých časoch si odložiť na časy zlé a to sa nám našťastie minulý rok podarilo.

Dano Horňák, TA3

Len by som chcel dodať, v prípade, že vláda by pristúpila k tomu úmyslu zvýšiť bankovú daň vlastne na dvojnásobok, je to z tohto pohľadu nejakým hodeným bremenom pod nohy pre banky, ktoré majú teda tieto povinnosti? Môže to vážne skomplikovať?

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Banková daň je veľmi často diskutovaná téma, samozrejme pochopiteľne, a my ako Národná banka sa pozeráme na tento proces s tým, že ho komentujeme, a komentujeme ho kriticky odpočiatku, myslím, že ste si to aj všimli, a to najmä z toho pohľadu, že samozrejme, pokiaľ by dochádzalo k ďalšiemu narastaniu bankovej dane, tak to má negatívny dopad na tú finančnú pozíciu bánk, o ktorej my sme tu hovorili, a na stenčovanie vlastne aj tých vlastných zdrojov, a teda aj schopnosti bánk vykrývať potenciálne možné straty v budúcom období, čiže ako toto platí, to sú základné ekonomické pravidlá. My nepoznáme ten návrh, ktorý by mala vláda predložiť, čiže veľmi ťažko sa vyjadrovať v tejto chvíli úplne konkrétne k tomu návrhu, ale v zásade platí to, čo hovoríme, a aj chceme byť odbornou oponentúrou, keď tento návrh bude predložený. Ten návrh bude samozrejme vo forme legislatívneho návrhu a tento bude prerokovaný v rámci pripomienkového konania atď., takže chceme byť účastní tohto procesu.

pani Makarová, Trend

Ja by som sa chcela spýtať ešte vlastne – nadviažem na kolegu a bližšie k úveru na bývanie, mám tých otázok viac, ale prvá v podstate nadväzuje – že aj začiatkom tohto roka podľa údajov NBS-ky v priemerných sadzbách vlastne pokračoval rast úrokov z úverov na bývanie, či za tým je len vlastne – tie obavy bánk z rastu nezamestnanosti a z rastúceho objemu nesplácaných úverov alebo už aj čiastočne sa do toho premieta ten nový bankový odvod – aký rast úrokov očakávate trebárs na najbližšie mesiace aj vzhľadom na to, že teraz prebiehajú rôzne úverové akcie takmer vo všetkých bankách, a či teda zvíťazí skôr ten konkurenčný súboj alebo skôr tie negatívne očakávania. A posledná otázka: zdôrazňovali ste, že refinancovanie starších úverov za nové nižšie sadzby má pozitívny vplyv, a ak sa dá vyčísliť, koľko zhruba predstavujú tie refinančné úvery na novoposkytnutých úveroch za posledné obdobie? Ďakujem.

Marek Ličák, vedúci oddelenia analýz z hľadiska obozretnosti na makroúrovni

Tá prvá otázka myslím, že bola o raste úrokových sadzieb. Máme modely, pomocou ktorých dokážeme odhadnúť, ako by asi mali vyzeráť úrokové sadzby na základe určitých fundamentov, a keby sme tie čísla očistili od konkurenčného boja a zobrali iba fundamenty, to znamená, ako sa vyvíja trh štátnych dlhopisov, medzibankové sadzby, kreditné riziko, tak na základe tohto modelu sadzby by mali rásť. Mali začať rásť už výraznejšie od začiatku roka 2011, ale vidíme, že ten konkurenčný boj znižuje tie sadzby, ako som už naznačoval, asi o polovicu percentuálneho bodu. To, čo sa udeje v nasledujúcich mesiacoch, je veľmi ťažké

odhadnúť. Nevieme to, to by sme špekulovali. Znova – ten model nám niečo ukazuje, sadzby by mali ísť hore, už sme hovorili, že na konci roka napríklad štátne dlhopisy išli hore, spread štátne dlhopisy, ale sadzby na to nereagovali. Pretože znova sa zosilnila tá konkurencia. Takže veľmi je ťažké teraz určiť, čo bude mať väčšiu váhu. Či fundamenty alebo konkurencia. Takže to by sme asi špekulovali, ale pravdu hovoríte – fundamenty vedú jednoznačne k nárastu úrokových sadzieb. A tá druhá otázka – to refinancovanie. Refinancovanie je niečo, čo sme potvrdili, čo sa nám tu ukázalo, ale na druhej strane treba otvorene povedať, že na to nie je presný reporting. To znamená, to presné číslo, ktoré asi by ste od nás chceli, to nemáme za celý sektor, my to len skôr odhadujeme, ale od niektorých bánk si to aj pýtame osobne, ale to nie je vždy informácia za celý sektor. Ale čo môžem potvrdiť, aj analýza to vlastne naznačuje, že v priebehu celého roka tá miera refinancovania rástla. To znamená, ešte stále sa využívala tá nižšia miera úrokových sadzieb.

pani Makarová, Trend

...(nekvalitný záznam, pozn. prep.)...

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Ono to nie je nejaké presné číslo. Je to skôr porovnávané - prírastky nových úverov a zmeny stavov. To znamená, aký podiel približne asi majú, to vám potom môžem povedať tie čísla, ale nedá sa to jedným číslom nejako kvantifikovať. To je skôr len odhadom.

pani Makarová, Trend

Pardon a ešte vlastne – čiže na tom náraste úverov, dá sa tam povedať, že sa tam sčasti premietli nielen obavy bánk z tej rastúcej miery nesplácaných úverov, ale aj vlastne ten bankový odvod alebo nie? Neviete to potvrdiť?

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

To nevieme, ako som povedal, je tam veľa faktorov, no netrúfam si povedať, či by bankový odvod tak priamo na to vplýval.

pani Štefánková, Hospodárske noviny

Ja by som sa vrátila ešte k bankovému odvodu; vláda kedysi, teda pán Fico kedysi hovoril, že ten bankový odvod by mohol stúpnuť na 0,7 %, teraz sa ešte teda nevie ten konkrétny návrh.

Ale nemáte nejaké analýzy, ktoré hovoria, aká výška odvodu, ak by teda stúpol, by bola pre naše banky udržateľná, a ktorá by bola napríklad likvidačná? Ďakujem.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Je to len v polohe špekulácií samozrejme, to, na čo sa pýtate, čiže je naozaj zložité na to odpovedať. My samozrejme nejaké analýzy máme. Ja dokonca viem povedať aj to, že ten odvod, ktorý je dnes platný, teda 0,4 %, je zakalkulovaný v biznis plánoch slovenských bánk. Samozrejme ale, že bankári súčasne komunikujú, a vy poznáte tie ich názory, lebo sú dosť vokálni v tomto smere, a hovoria o tom, že to má negatívny dopad, a hlavne to poškodzuje ten korporatívny biznis, pretože pokiaľ, a to platí nielen o bankovej dani, to platí o zdaňovaní všeobecne, najmä finančných služieb, pokiaľ finančné služby sú poskytované na jednotnom trhu v rámci Európskej únie a sú tu rôzne miery zdanenia, tak toto má vplyv na konkurenčné prostredie v rámci jednotného trhu Európskej únie. A toto je tiež veľmi dôležitý faktor, ktorý sa pritom musí hodnotiť. Čiže nielen ten konkrétny dopad na ten subjekt, ale aj či ten subjekt v istom momente neuzná za vhodnejší biznis model preliať túto aktivitu do nejakej inej krajiny, kde sú výhodnejšie podmienky. A to u toho najmä korporátneho biznisu je pomerne jednoduché. A takéto tendencie sa aj začali trochu prejavovať. Čiže zvyšovať bankový odvod na strane korporátneho biznisu by mohlo viesť aj k tomu, že by dochádzalo k znižovaniu bilancií slovenských bánk a aj znižovaniu celkového objemu obchodov, a to by asi nebolo to, čo by nakoniec chcela aj vláda. Čiže je to problém, ktorý je komplexný, a vyžaduje si naozaj veľmi odborné posúdenie skôr, než sa prijme nejaké rozhodnutie. Ďakujem.

pani Makarová, Trend

Ja sa chcem opýtať, ako je NBS spokojná s tým, akým spôsobom sa slovenské banky vysporiadali s očistou od gréckych dlhopisov. Ďakujem.

Vladimír Dvořáček, výkonný riaditeľ útvaru dohľadu nad finančným trhom

Skúsím na to odpovedať, ale nepoužijem pri tom slovo spokojnosť, tak ako ste to povedali vy, lebo to možno nie je celkom to primerané slovo, ale povedal by som to inak: my veľmi pozorne sme samozrejme aj nielen monitorovali aj aktívne komunikovali tento spôsob a môžem vo všeobecnosti konštatovať, že slovenský bankový sektor sa dokázal vysporiadať aj s bremenom gréckych dlhopisov.

Petra Pauerová, hovorkyňa NBS

Tak už asi nemáme ďalšie otázky, ja vám veľmi pekne ďakujem za účasť, tu si môžeme zobrať vlastne prezentáciu pána Ličáka pri odchode a celý dokument analýzy slovenského finančného sektora za celý minulý rok bude zverejnený zajtra na našej webovej stránke o deviatej ráno. Ďakujem pekne.